

ละเมิดศาล ละเมิดประชาชน*

โดย สมชาย ปรีชาศิลป์กุล คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน

วันที่ ๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๑๐๓๓๗

ละเมิดอำนาจศาลหรือ contempt of court เป็นการกระทำที่ถูกระบุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง อันเป็นกฎหมายที่จะนำมาใช้บังคับทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา มาตรา ๓๑ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในกรณีที่เป็น การกระทำที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาความ เช่น การส่งเสียงโวยวายในห้องพิจารณา จนกระทั่งศาลไม่สามารถดำเนินการพิจารณาคดีต่อไปได้ หรือแม้จะไม่เป็นการกระทำที่มีผลโดยตรงแต่มีผลทางอ้อมต่อการทำงานของศาล ดังการข่มขู่ศาลเพื่อให้เกิดผลในทิศทางที่ตนเองต้องการ ก็อาจจัดเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้เช่นกัน

การกำหนดความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้รับการบัญญัติขึ้นในแทบทุกประเทศที่มีองค์กรศาล เพื่อเป็นการคุ้มครองการทำงานของศาล ไม่เพียงเพื่อให้การทำงานของศาลสามารถดำเนินไปได้เท่านั้น หากยังต้องเป็นไปโดยให้เกิดความเป็นอิสระจากการคุกคามของฝ่ายที่เกี่ยวข้องใน

กฎหมายของไทยก็ได้มีการบัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเอาไว้ในมาตรา ๓๑ และมาตรา ๓๒ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง อันเป็นกฎหมายที่จะนำมาใช้บังคับทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา มาตรา ๓๑ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในกรณีที่เป็น การกระทำที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาความ เช่น การไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลว่าด้วยเรื่องการรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล การขัดขืนไม่มาศาลตามหมายเรียก จงใจหลีกเลี่ยงที่จะไม่รับเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาความ เป็นต้น

สำหรับในมาตรา ๓๒ เป็นการตีพิมพ์โฆษณาข้อเท็จจริงหรือความเห็นในคดี ซึ่งศาลได้มีคำสั่งห้ามไม่ให้มีการเผยแพร่หรือเป็นการเผยแพร่ข้อความ ความคิดเห็น ซึ่งต้องการให้มีอิทธิพลต่อการพิจารณาคดีนั้นๆ ในกรณีนี้แม้จะไม่ได้มีผลเป็นการขัดขวางโดยตรงต่อการพิจารณาคดี แต่ก็เห็นได้ว่าอาจทำให้กระบวนการพิจารณา

*นางสาวจุฬารัตน์ ยะปะนัน นิติกร
กลุ่มงานพัฒนากฎหมาย สำนักกฎหมาย รวบรวม.

ดำเนินไปโดยอยู่ภายใต้การสร้างกระแสเพื่อ
คุกคามการตัดสินใจของศาล

อย่างไรก็ตาม การลงโทษในการ
กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล
มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากข้อพิพาท
ในคดีทั่วไป เนื่องจากเป็นการให้อำนาจศาล
ที่จะสามารถสั่งลงโทษผู้กระทำความผิดได้
โดยไม่จำเป็นต้องมีกระบวนการพิจารณาความ
เต็มรูปแบบ ซึ่งตามปกติผู้ถูกกล่าวหา
สามารถแต่งตั้งทนายความเข้ามาสู้คดี มีการ
พิจารณาคดีที่เปิดโอกาสให้มีการนำ
พยานหลักฐานมาโต้แย้งข้อกล่าวหาได้อย่าง
เต็มที่ หรือเมื่อมีคำตัดสินออกมา ผู้ถูกลงโทษ
ก็สามารถอุทธรณ์ฎีกาได้ แต่ในคดีละเมิด
อำนาจศาลเป็นการดำเนินคดีฝ่ายเดียว โดย
ศาลเป็นผู้ดำเนินการและสามารถสั่งลงโทษ
ได้ทันที หากเห็นว่าเป็นการกระทำที่เข้าข่าย
ความผิดต้องไม่ลืมว่าหลักการพื้นฐานของ
ระบบกฎหมายสมัยใหม่ที่สำคัญประการหนึ่ง
ก็คือ เป็นสิทธิที่ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องได้รับการ
พิจารณาที่เป็นธรรม มีความเป็นกลาง การรับ
ฟังการต่อสู้ ข้อโต้แย้ง รวมถึงการแสดง
พยานหลักฐานจากผู้ถูกกล่าวหา ก็เป็นส่วน
หนึ่งของสิทธิมนุษยชนในระบบกฎหมาย
สมัยใหม่ที่เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลใน
สังคม

การอนุญาตให้ศาลสามารถดำเนินคดี
ไปในลักษณะฝ่ายเดียวได้นั้น มาจากเหตุผล
ว่าเพื่อต้องการคุ้มครองและทำให้การทำงานของ
ศาลสามารถดำเนินต่อไปได้โดยไม่ถูก
รบกวน เพราะหากใช้วิธีการพิจารณาคดีตาม
หลักทั่วไปก็อาจต้องใช้เวลายาว ซึ่งอาจมีผลต่อ
การทำงานและคดีที่อยู่ในการพิจารณาของ

ศาลในขณะนั้น ด้วยเหตุผลนี้จึงอนุญาตให้
ศาลสามารถสั่งลงโทษได้โดยไม่ต้องอาศัย
กระบวนการตามปกติ การใช้อำนาจตัดสิน
ของศาลแต่เพียงฝ่ายเดียวในคดีละเมิด
อำนาจจึงเป็นข้อยกเว้นจากหลักการวิธี
พิจารณาความทั่วไป เมื่อเป็นข้อยกเว้นจาก
หลักการทั่วไป การจะใช้อำนาจลงโทษการ
ละเมิดอำนาจจึงต้องเป็นไปอย่างเคร่งครัด
ดังนั้น ในการที่จะสั่งลงโทษบุคคลใดใน
ข้อหาละเมิดอำนาจจึงต้องเป็นการกระทำที่
ปรากฏอย่างชัดเจนว่ามีผลกระทบต่อการ
พิจารณาคดีของศาล เช่น การขัดขืนหรือ
แสดงท่าทางข่มขู่ผู้พิพากษาในระหว่างการ
พิจารณาคดี การส่งเสียงรบกวนเพื่อขัดขวาง
ไม่ให้เกิดการพิจารณาคดีดำเนินต่อไปได้ หรือ
เป็นการตีพิมพ์ข้อความที่ชักชวนให้ผู้คนมา
ชุมนุม เพื่อคุกคามสวัสดิภาพของผู้พิพากษา
ซึ่งกำลังทำการตัดสินคดีที่อยู่ในความสนใจ
ของประชาชน เป็นต้น

การพิจารณาความผิดเรื่องละเมิด
อำนาจศาลให้กว้างขวางออกไปถึงการ
กระทำที่มีลักษณะไม่เรียบร้อย อาจเป็นผล
ให้การกระทำในลักษณะอื่นๆ ก็สามารถถูก
รวมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการละเมิด
อำนาจศาลได้เช่นกัน เช่น การสวมรองเท้า
แตะฟองน้ำ การวิพากษ์วิจารณ์คำพิพากษา
จากประชาชน การโต้แย้งความเห็นของศาล
ในระหว่างการพิจารณาคดีโดยทนายความ
หรืออัยการ ทั้งหมดก็อาจกลายเป็นการ
ละเมิดอำนาจศาลได้เช่นกัน หากเป็นเช่นนั้น
แล้วก็จะไม่เป็นผลดีต่อการปฏิบัติงานของ
ศาลในระยะยาวแต่อย่างใดเลยในหลายๆ
ประเทศ ความน่าเชื่อถือของสถาบันทางด้าน

ตุลาการพัฒนาไปได้ไม่ใช่เพียงเพราะความเข้มแข็งขององค์กรศาลเท่านั้น แต่ส่วนหนึ่งมาจากการวิพากษ์วิจารณ์และการตรวจสอบจากสาธารณะไม่ว่าจะเป็นสื่อมวลชน นักวิชาการหรือประชาชน เพื่อที่จะทำให้ศาลซึ่งเป็นองค์กรทำหน้าที่ด้านการวินิจฉัยกฎหมายได้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคม อันจะทำให้สามารถใช้กฎหมายได้อย่างถูกต้อง และสอดคล้องกับความต้องการของสังคมไม่ใช่การใช้กฎหมายตามตัวบทกฎหมายอย่างตื้อๆ ซึ่งอาจไม่ได้ช่วยอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เกิดขึ้นแต่อย่างใด ดังข้อวิจารณ์ที่เกิดขึ้นในหลายคดีที่มุ่งพิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมาย โดยไม่สนใจว่าจะสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นหรือไม่ เช่น ข้อพิพาทในข้อพิพาทเรื่องป่าไม้ที่ดินระหว่างชาวบ้านซึ่งเป็นผู้ครอบครองที่ดินมาอย่างยาวนาน แต่ไม่มีเอกสารสิทธิกับหน่วยงานของรัฐที่อาศัยอำนาจตามกฎหมายเมื่อไม่นานมานี้ ในหลวงมีพระราชดำรัสในเรื่องดังกล่าวไว้ว่า ไม่ใช่ชาวบ้านบุกรุกที่ดินแต่เป็นกฎหมายไปบุกรุกสิทธิของชาวบ้าน

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เพื่อนั้นว่าจะปล่อยให้ใครไปยืนด่าศาลอย่างหยาบๆ คายๆ โดยอ้างว่าเป็นสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อการทำงานของศาลไม่ได้เช่นเดียวกับสิทธิของประชาชนทั่วไป กฎหมายได้มีบทบัญญัติปกป้องไม่ให้ถูกบุคคลอื่นด่าหรือแสดงความคิดเห็นเป็นการดูหมิ่น สำหรับศาลนั้นกฎหมายอาญาก็ได้ให้การคุ้มครองเป็นพิเศษไว้ในกฎหมายอาญาในเรื่องการดูหมิ่นศาล หากบุคคลใดกระทำการในลักษณะนี้ก็ควรที่ศาลจะใช้สิทธิที่ได้รับการ

รับรองไว้ในกฎหมายอาญาจะเป็นสิ่งที่เหมาะสมกว่า เพราะมิใช่การใช้อำนาจโทษฝ่ายเดียวอันอาจนำมาซึ่งข้อครหาได้ว่าเป็นการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมแต่เป็นการไต่สวนไปตามกระบวนการปกติที่ผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับสิทธิในการชี้แจงและโต้แย้งข้อกล่าวหาได้มากกว่า

